VIKIPEEDIA

Sebu keel

Sebu keel (ka **sebuano keel**; sebu keeles *Sinugboanon* või *Binisayang*, inglise keeles *Cebuano*) on üks austroneesia keeli. Seda kõnelevad Filipiinidel Kesk-Visaya piirkonnas[1], Ida-Visaya lääneosas ja Mindanao saarel ligi 45 miljonit inimest[2], kellest enamik kuulub sebude hulka[3].

Sebu keele mitteametlik omanimetus on *Bisaya*, mille ülevõtmist teaduslikus kasutuses lingvistid küll väldivad, kuna see võib tekitada segadust teiste visaia keelterühmaga, millesse sebu keel kuulub. Visaia keeled on Vahe-Filipiini keeled, mis on omakorda osa austroneesia keelkonnast. Filipiinide suurim keel on tagalogi keel, kuid 1980. aastateni oli sebu keel Filipiinide suurim kohalike emakeelsete kõnelejate arvuga keel.[4] See on ka visaia keeltest levinuim.

Sebu keel on Kesk-Visaia, Ida-Visaia, osa Palawani ja Mindanao piirkonna *lingua franca*. Sebu keel sai nime Cebu saare järgi, kust see pärineb.[5][6] Levinuim keel on sebu ka Lääne-Leytes, eriti Ormocis ja teistes linna ümbritsevates omavalitsustes, ehkki enamik kohalikke nimetab keelt omaenda demonüümi järgi, näiteks Ormocis "Ormocanon" Albueras "Albuerahanon".[7] Sebuano kolmetäheline kood ISO 639-2 standardis on **ceb**, kuid ISO 639-1 kahetähelist koodi sel pole.

Esmakordselt dokumenteeris sebu keele sõnaloendina Antonio Pigafetta, Itaalia maadeuurija, kes osales Fernão de Magalhãesi 1521. aasta ekspeditsioonil. Hispaania misjonärid hakkasid sebu keeles kirjutama 18. sajandi alguses. Hispaania 300-aastase koloniaalvõimu mõjul sisaldab sebu keel arvukalt hispaania laensõnu, samuti kasvas vokaalide arv kolmelt (a, i, u) viiele (lisandusid e ja o). Laensõnu lisandus ka teistest ajaloolistest keelekontaktidest nagu araabia ja sanskriti keelest.

Sebu keelt kirjutatakse ladina kirjas, kuid ajalooliselt on kasutusel olnud kohalik kiri *baybayin*, mida on kasutanud paljud Filipiinide keeles, sh tagalog.

Keeles on viis vokaali ja 18 konsonanti: nasaalid m, n̪, ŋ, klusiilid p, b, t̪, d̪, k, g ja kõrisulghäälik ʔ, frikatiivid s̪ ja h, afrikaadid t͡ʃ ja d͡ʒ, aproksimandid j ja w, lateraal l̪ ja ɾ̪. Sõnarõhk võib paikneda eri silpides ja eristada sõnu.

Sebukeelne Vikipeedia on üks suuremaid (detsembri 2018 seisuga on selles üle 5 miljoni artikli, millega jääb suuruselt 2. kohale pärast ingliskeelset Vikipeediat). Seda peamiselt tänu rootslaste ehitatud tõlkerobotile Lsjbot, mille autori Sverker Johanssoni naise Smiley emakeel on sebu keel.[8][9] Kuna sebu Vikipeedia koosneb aga valdavalt automaatselt loodud artiklitest ja see ei ole arenenud elujõuliseks vikiks, on tõstatatud ka küsimusi selle keeleprojekti sulgemisest.[10]

Viited

1. http://cnnphilippines.com/news/2017/08/09/Duterte-orders-abolition-of-Negros-Island-Region.html
2. Eesti Keele Instituudi keelteandmebaas KNAB (http://www.eki.ee/cgi-bin/mkn8.cgi?form=lg&lang=et&kohanimi=98001373&f2v=Y&f3v=Y&nimeliik=&maakond=&vald=&kihelkond=&asum=&f10v=Y&f14v=Y&of=tb) väidab kõnelejate arvuks 15 800 000.
3. "Cebuano" (https://www.ethnologue.com/language/ceb). *Ethnologue* (inglise keeles). Vaadatud 6.09.2018.

4. Ammon, Ulrich; Dittmar, Norbert; Mattheier, Klaus J.; Trudgill, Peter (2006). *Sociolinguistics: An International Handbook of the Science of Language and Society* (https://books.google.com/books?id=LMZm0w0k1c4C) (inglise keeles). Volume 3. Walter de Gruyter. lk 2018. ISBN 9783110184181.
5. Wolff, John U. (1972). *A Dictionary of Cebuano Visayan* (http://www.gutenberg.ph/previews/wolff/WCED-complete.pdf) (PDF). *Gutenberg.ph* (Cornell University, Southeast Asia Program and Linguistic Society of the Philippines). Vaadatud 7. mail 2017.
6. Wolff, John U. (2001). "Cebuano" (https://archive.org/details/rosettaproject_ceb_detail-2) (PDF). peatükis Garry, Jane; Galvez Rubino, Carl R. *Facts About the World's Languages: An Encyclopedia of the World's Major Languages, Past and Present*. New York: H. W. Wilson.
7. John Kingsley Pangan, *Church of the Far East* (https://archive.org/details/ChurchOfTheFarEastPreview) (Makati: St. Pauls), lk 19.
8. Vikipedist Josh Limi vastus küsimusele: "Why are there so many articles in the Cebuano language on Wikipedia?" (https://www.quora.com/Why-are-there-so-many-articles-in-the-Cebuano-language-on-Wikipedia) Quora
9. "For This Author, 10,000 Wikipedia Articles Is a Good Day's Work" (https://www.wsj.com/articles/for-this-author-10-000-wikipedia-articles-is-a-good-days-work-1405305001) The Wall Street Journal, 13. juuli 2014
10. Proposals for closing projects/Closure of Cebuano Wikipedia (https://meta.wikimedia.org/wiki/Proposals_for_closing_projects/Closure_of_Cebuano_Wikipedia)

Välislingid

- Sebu keel (http://www.eki.ee/cgi-bin/mkn8.cgi?form=lg&lang=et&kohanimi=98001373&f2v=Y&f3v=Y&nimeliik=&maakond=&vald=&kihelkond=&asum=&f10v=Y&f14v=Y&of=tb) Eesti Keele Instituudi keelteandmebaasis KNAB
- Sebukeelne Vikipeedia (https://ceb.wikipedia.org/wiki/)
- Sebu keele lühisõnastik (https://en.wikivoyage.org/wiki/Cebuano_phrasebook#Q33239) Wikivoyage'is
- Bansa.org Cebuano Dictionary (https://web.archive.org/web/20171011110612/http://basna.org/?dictionaries%2Fceb%2F)
- Cebuano Dictionary (http://cebuano.pinoydictionary.com/)
- Cebuano English Searchable Dictionary (http://www.wikapinoy.com/glossary/)
- John U. Wolff, A Dictionary of Cebuano Visayan: Volume I (http://seapdatapapers.library.cornell.edu/cgi/t/text/text-idx?idno=seap085a), Volume II (http://seapdatapapers.library.cornell.edu/cgi/t/text/text-idx?idno=seap085b), otsinguga kasutajaliides (http://www.bohol.ph/wced.php), allalaaditav tekst (http://www.gutenberg.org/ebooks/40074) Project Gutenbergis
- Ang Dila Natong Bisaya (https://archive.org/details/AngDilaNatongBisaya)
- Lagda Sa Espeling (http://bismag.pbworks.com/w/page/9015814/Lagda-Sa-Espeling) - sebu õigekiri
- Language Links.org - Philippine Languages to the world - Cebuano Lessons (http://www.languagelinks.org/lessons/cebuano/cebuano.html)
- Language Links.org - Philippine Languages to the World (http://www.languagelinks.org/index.html)
- Hispaania-sebu sõnaraamat (http://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/pageviewer-idx?c=philamer;cc=philamer;q1=cebuano;rgn=full%20text;view=image;seq=00000001;idno=APT6490.0001.001;didno=APT6490.0001.001), Fr. Felix Guillén, 1898
- sebu keele sõnastik (http://cebuano.free.fr/index_uk.php)